

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תשא

(חלק טז — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת כי תשא, יביח אדר א, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תשא ז

408

„עמך“; אך להלן – בפסוק דידן, העוסק בעלי' לארץ ישראל – „עלה גו' אל הארץ אשר נשבעתי גו'“ – הרי המדובר הוא בפשטות בכל בני ישראל, וא"כ מדוע יש בכלל קא-סלקא-דעתך שהכתוב יאמר „עמך“ ורש"י נצרך להדגיש את שלילת הדבר (ש„כאן לא אמר ועמך“)?

ולאידך: אם אכן ישנה סברא שכל בני ישראל יקראו (גם) בשם „עמך“, ושבענין המדובר כאן יש להזכירם בתואר זה דוקא, ולכן יש חידוש והדגשה בכך ש„כאן לא אמר ועמך“ – הי' לרש"י להביא זאת על הפסוק „לך נחה את העם אל אשר דברתי לך“ – האמור (שני פסוקים) קודם לכן⁴ – ולפרש שם „כאן לא אמר עמך“⁵?

ב. והביאור בזה: בדבריו כאן בא רש"י ליישב ענין (נוסף) בלתי מובן: בשלמא מה שהוצרך הכתוב לומר כאן „לך עלה מזה“ בנוגע למשה („אתה“), הרי זה משום שעד הנה לא מצאנו שהוסרה ממנו האמירה כלפיו „לך רד“; אבל בנוגע לכלל ישראל, ל„עם“:

א. בפסוקי „וידבר ה' אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים גו'“, פירש רש"י (בדיבור המתחיל השני): „אתה והעם, כאן לא אמר ועמך“.

בפשטות, פירוש רש"י זה בא בהמשך (לפירוש השני שב)דיבור המתחיל הקודם, „לך עלה מזה“ – „כלפי שאמר לו בשעת הכעס לך רד“² אמר לו בשעת רצון לך עלה“; אשר בהמשך לזה כותב רש"י, שכשם שבנוגע למשה, הנה ע"י אמירת „לך עלה“, „ריפא“ הקב"ה את אשר אמר לפני זה „בשעת הכעס“, „לך רד“ – כך בנוגע לבני ישראל: תמורת זה שלפני כן אמר הקב"ה „לך רד“ כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים, שזהו ביטוי שלא לשבחן של בני ישראל (וכפי שפירש רש"י³ שם, „שחת עמך, שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב-רב שקבלת מעצמך כו' הם שחתו והשחיתו“), הנה עתה אמר הקב"ה „לך עלה מזה (. . .) אתה והעם גו'“ (ולא „ועמך“).

אבל צריך להבין: בשלמא בפסוק הקודם, שבו מדובר על הערב-רב, אשר „הם שחתו והשחיתו“, מובן הטעם שהוצרך רש"י לפרש את הדיוק בלשון הכתוב „עמך“ ולא „העם“, שהרי עד הנה טרם שמענו שרק הערב-רב נקראו

(4) לב, לד.

(5) ובפרט שה„שעת רצון“ שבפרש"י כאן כבר הותחלה לכאורה מהדיבור „לך נחה גו'“ – ראה פרש"י עקב (י, יא), דמשמע, שהדיבור „לך נחה גו'“ הי' במ' יום האחרונים*, עיי"ש (ומתורצת עפ"ז קושיית המשכיל לדוד כאן).

(* ולהעיר שגם הפסוקים לג, ז"יא הם הנהגת משה „מיום הכפורים עד שהוקם המשכן“ (פרש"י שם, יא).

(1) פרשתנו לג, א.

(2) פרשתנו לב, ז.

(3) עה"פ שם.

שהרי גם כאן כוונת הכתוב היא לערב-רב בלבד].

ג. החילוק בין שני הסוגים הנ"ל בקשר לעובדי העגל בפועל – מפורש בפסוק:

רש"י פירש כבר לעיל⁸: „שלש מיתות נדונו שם אם יש עדים והתראה בסייף .. עדים בלא התראה במגפה .. לא עדים ולא התראה בהדרוקן שבדקום המים וצבו בטניהם”.

והנה, באופן סיפור הכתוב על דבר „שלש מיתות” אלו מצינו שינוי בולט: ב„סייף” נאמר⁹ „ויפול מן העם גו”¹⁰, וכן גם במגפה נאמר¹⁰ „ויגוף ה' את העם”, משא”כ באלו אשר „בדקום המים וצבו בטניהם” נאמר⁸: „וישק את בני ישראל”.

והחילוק בין „עם” ל„בני ישראל” בפשטות הוא: „עם” כולל את כל העם – גם הגרים כו, ואילו „בני ישראל” (כאשר בא בניגוד ל„עם”) משמעו – בני אברהם יצחק ויעקב¹¹; וכפי שהוא גם בפסוק¹² האמור ביציאת מצרים: „ויסעו בני ישראל גו' כשש מאות אלף רגלי הגברים גו' וגם ערב רב עלה אתם” – הרי שהערב-רב לא נכלל במספר (ס' רבוא¹³) בני ישראל¹⁴.

כיון שנאמר כבר לפני זה „לך נחה את העם אל אשר דברתי לך”, מה מוסיפה האמירה „לך עלה גו' אל הארץ גו” על האמור כבר קודם לכן⁶? ועד כדי כך – שאמירה זו באה כדיבור נפרד מהקב”ה – „וידבר ה' אל משה לך עלה גו”, ובהפסק הסיפור „ויגוף ה' את העם גו”?

ולפיכך נקט רש"י, ששני פסוקים אלו מדברים אודות שני סוגים שונים: „לך נחה את העם גו” קאי בבני אברהם יצחק ויעקב (אשר בהם, השאר „אשר חטא לי – אמחנו מספרי”), ואילו להלן, לאחרי „ויגוף ה' גו' (קצת מפרעו) על אשר עשו את העגל”^{6*}, בא חידוש (ולכן – כדיבור נפרד) – „לך עלה מזה גו' והעם גו”, דקאי רק בערב-רב, שכלפיהם יש צורך בהדגשה כזו (ובתיקון מצבם) בייחוד ובפ”ע, כדלקמן סעיף ה'.

[עפ”ז מחזור גם מה שכאן] דוקא נאמר בכתוב „והעם אשר העלית מארץ מצרים” (היינו שמשם הוציאם ממצרים) – בלשון שוה לנאמר לעיל „שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים” (שפירושו „הערב-רב שקבלת מעצמך, כנ”ל) –

(6) וגם זה ד„ושלחתי לפניך מלאך” (לג, ב) כבר נאמר לפני² – „הנה מלאכי ילך לפניך” (וראה גם משפטים כג, כ (וברש”י) ואילך). ועיקר: גם את”ל שנתוסף איוה פרט בהדיבור „לך עלה גו” – למה נאמר בפ”ע ולא כללו יחד עם הדיבור „לך נחה גו”? ואף ש„לך נחה את העם” קאי על משה ה„לך עלה גו' והעם” מדבר אל בני” (שהם יעלו) – מ”מ, מכיון שתוכן הענין אחד הוא (ההליכה אל הארץ גו'), הו”ל לכללם יחד. ולהעיר מעקב שם ובפרש”י.

(6*) וראה רמב”ן לב, לד”ה.

(7) אף שעפ”ז צ”ע”ק מה שדוקא בפסוק זה ממשיך „גשבעתי לאברהם גו' לזרעך אתננה”.

(8) לב, כ.

(9) שם, כח.

(10) שם, לה.

(11) ואף שבכ”מ פשוט שקאי על כל ישראל, גם הגרים (וברובם ככולם דהציוויים נאמר „דבר אל בני” וכיו”ב) – מ”מ, במקום שהפסוק משנה מ„עם” ל„בני” כבנדוד משמע שהתוכן שונה – כפננים.

(12) בא יב, לז-לח.

(13) וכדמוכח ג”כ מהמנין דפ’ במדבר ופ’ פינחס שלא נמנו כ”א בני השבטים.

(14) ראה תיב”ע ומכילתא בא שם.

זה הקב"ה השפחות אלו ערב רב והשושבין זה משה ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל" – היינו שחטא העגל הוא בדוגמת הקלוקל של ארוסה¹⁸, ולפיכך – „נתכוין לבדקם כסוטות”.

ועל פי זה מובן בפשטות הטעם שלא השקו את הערב-רב – שהרי מאחר שהשפחות אלו ערב רב, היינו שאין הם בכלל „ארוסתו של הקב"ה”, הרי שכלפיהם אין מקום לענין ד„לבדקם כסוטות”.

ה. וע"פ כל הנ"ל תובן ההוספה שבפסוק „לך עלה גוי והעם גוי” על מש"נ „לך נחה את העם גוי”:

האמירה „לך נחה את העם גוי” הרי קאי באלו מבני ישראל שלא עבדו את העגל [שכן עובדי העגל שבין בני ישראל נדונו בשלש מיתות], וחטאם ה' בכך שלא מחו (וכיוצא בזה)¹⁹;

משא"כ בפסוק „לך נחה גוי” הודיע הקב"ה למשה דבר חדש, שאפילו אלו מבין הערב-רב שחטאו בעגל [ונשארו בחיים כיון שלא היו בהם עדים והתראה] הנה גם בהם יתקיים „לך גוי”, ועוד יותר – „לך עלה גוי”, היינו ש(גם) בהם יהי ענין של עלי;

ולבאר מהי העלי שנעשתה בהם – מפרש רש"י „כאן לא אמר ועמך”: עובדי העגל הללו עשו תשובה על חטאם, ובמילא ניתן כעת לכנותם (לא

ועפ"ז נמצא חידוש גדול: מאחר שבכתוב נאמר „וישק את בני ישראל”, מוכח מכאן שאת הערב-רב לא השקו; ובמילא צריך לומר, שאלו מבין הערב-רב ששבדו את העגל בלא עדים ובלא התראה נשארו בחיים¹⁵,

וקיום „אמחנו מספרי” כלפיהם – לא הי' „לכלותם יחד”, אלא „וביום פקדי ופקדתי”, כמו אצל בני ישראל, שכן גם על הערב-רב ביקש משה רבנו, והרי על בקשתו ענה הקב"ה „שמעתי אליך”¹⁶.

ד. והטעם מדוע אכן לא השקו את הערב-רב – ביאר רש"י בפירושו על הפסוק „וישק את בני ישראל”⁸ ובצירוף פירושו בהמשך הפרשה:

על התיבות „וישק את בני ישראל”⁸ פירש רש"י „נתכוין לבדקם כסוטות”. ופשר השייכות של ענין „סוטות” לכאן¹⁶ – מובן מפירוש רש"י בהמשך הפרשה: על התיבות „פסל לך”¹⁷ פירש רש"י: „משל למלך כו' והניח ארוסתו עם השפחות כו' כך המלך

(15) ודחק גדול לומר שלא הי' אף א' מהערב רב שחטא בלא עדים ובלא התראה (ולא הי' מי להשקות).

ולהעיר: מפשטות לשון רש"י „עמך ערב רב .. הם שחתו והשחיתו” (ועד"ו מפרש"י לעיל לב, ד. לקמן לד, א) משמע לכאן, שכל הערב רב חטאו בעגל, ומכיון שמצינו מהערב רב גם לאחרי חטא העגל (פרש"י בהעלותך יא, א. שם, ד), עכצ"ל ככפנים (שלא מתו כולם).

(16) אלא שהסדר בזה הוא שתחלה צ"ל „ויגוף גוי” פרעון קצת – ואח"כ דבור (ומחילה) בגלוי „עלה גוי והעם”.

(16*) ואף שזהו בדרז"ל (ע"ז מד, רע"א) – הרי מכיון שמביאו רש"י בפירושו עה"ת מובן שכ"ג גם ע"ד הפשט.

(17) פרשתנו לד, א.

(18) להעיר (ע"ד הדרוש) מאהבת היונתן הפטורת במדבר. חת"ס עה"ת פרשתנו לב, כח.

(19) ולשון רש"י (לב, יט) „וכל ישראל משומדים (מומרים)” – בלא"כ צ"ל שהוא לא דוקא, שהרי כל שבט לוי כשר (פרש"י שם, כו. ברכה לג, ט).

החוטאים ועובדי העגל (הם שחתו והשחיתו) – (א) לא נידונו כולם במיתה²³, (ב) נאמר בהם (לא „נחה“, אלא) „עלה“?

ויש לומר – בהקדם מאמר חז"ל²⁴ שהמשכן הוא נצחי מכיון שמעשי משה נצחיים המה, והרי הזהב וכסף וגו' באו מכל בני ישראל, מעשה המשכן וכליו – הי' על ידי בצלאל וכו' ולא על ידי משה²⁵, אלא שההקמה היתה ע"י משה (וכן הביאור כיצד לעשותה – „אשר הראית“^{25*}), ואם כן, על-אחת-כמה-וכמה „ערכיב“²⁶ שקבלת מעצמך וגיררתם, אשר בכך הרי זה „הנפש אשר עשה“²⁷.

412

ח. הביאור הפנימי בזה יש לומר: שלימות תיקון חטא העגל באה לידי ביטוי בכך שהערב רב [לא נאבד, כי אם] נתתקן ונתעלה, כדלקמן.

ויובן בהקדם דברי חז"ל²⁸ בנוגע לחטא העגל, ש„לא ישראל ראוין

„עמך“, אלא תואר נעלה יותר – „העם“.

ו. ועפ"ז מיושב גם מה שדוקא כאן דייק הכתוב והוסיף (על האמירה דלעיל „לך נחה את העם אל אשר דברתי“) „לך עלה מזה אתה והעם גו“, דלכאורה הי' לכתוב לומר „לך עלה אתה והעם גו“,

הדיוק כאן הוא²⁰ שה„עלה“ יהי „מזה“²¹ – לסור (ולהתעלות) מחטא העגל [הן אצל משה – אשר „לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם“²², והן אצל הערכיב – שעבדו את העגל].

משא"כ כלפי אלו מבני ישראל (שבהם נאמר „לך נחה את העם גו“) שלא עבדו את העגל, אין נצרכת ההודעה „לך גו מזה“ (מחטא העגל).

ז. אמנם, לאחר כל הנ"ל סוף-סוף אין הדבר מחוור דיו: כיצד ייתכן שדוקא מהערכיב, שהם היו בעיקר

(20) ראה גם רע"ב כאן.

(21) וי"ל שדיוק זה מתורץ גם לפירוש הראשון ברש"י על „לך עלה מזה“ – „ארץ ישראל גבוה מכל הארצות“ – כי דוקא מזה שנאמר „לך עלה מזה גו אל הארץ גו“ ידעינו ש„א"י גבוה מכל הארצות“.

והביאור: מכיון שמשה הי' אז בה"א, הרי עלייתו לא"י אינו „מזה“ (מן ההר) שהרי מקודם הוצרך לירד מן ההר; אלא שהפסוק מדגיש „עלה מזה“ ללמדנו שגם ההליכה לא"י ממקום גבוה (כמו הר) נק' „עלה“, כי „א"י גבוה מכל הארצות“.

(22) פרש"י לעיל לב, ז.

(23) ע"ד הפשט אפ"ל שהוא עדמש"נ (עמוס ג, ב) „רק אתכם ידעתי גו' על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם“.

(24) סוטה ט, סע"א (הובא ביל"ש תהלים רמז תש"כ), וראה תדבאר פ"ח. צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה. ברכה לד, א.

(25) פרש"י פקודי לט, לג.

(25*) תרומה כו, ל.

(26) וראה ע"ח שלי"ב פ"ב ש„הם ניצוצין של משה בסוד כו' שחת עמך כו' ע"כ טרח בעבורם כ"כ ומת במדבר בעבורם* כי רצה לתקנם – כנזכר במ"א – וראה שער הפסוקים בפ' שמות בארוכה.

(27) פרש"י לך יב, ה.

(28) ע"ז ד, סע"ב ובפרש"י שם ד"ה לא עשו.

(* להעיר מדברים רבה פ"ב, ט. חז"ב קנז, סע"א.

(פרשתנו לב, לא).

יכולת לשלוט בהם לפי שעה, ועל ידי זה יוכלו להשיג את העילוי של תשובה.

ט. אחד העילויים שבעבודת התשובה ביחס לעבודת הצדיקים הוא, שדוקא ע"י תשובה ניתן לברר את ניצוצות הקדושה שנפלו ונכנסו לרשות ג' קליפות הטמאות³³:

אדם אשר ישר הולך, צדיק, ביכלתו להעלות את ניצוצות הקדושה הנמצאים בעניני הרשות ודברי היתר, משא"כ עניני איסור עליו לדחותם³⁴ (ואין ביכלתו לעשות מדבר איסור דבר של קדושה);

אבל בעל תשובה, לעומת זאת, פועל ע"י תשובה שלימה שזדונותיו ייהפכו לזכויות³⁵; כלומר, לא זו בלבד שהוא מבטל את הרע, אלא יתירה מזו – הוא מעלה את ניצוצות הקדושה הנמצאים בזדונות, כך שנעשים לזכויות (וקדושה).

יוד. החילוק הנ"ל שבין צדיק לבעל תשובה – שבעל תשובה דוקא מעלה את הניצוצות שבג' קליפות הטמאות – אינו רק מפני שאין ביד הצדיק „זדונות“, אלא הדבר נובע גם מכללות החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת התשובה.

והביאור בזה: מצד אחדותו האמיתית של הקב"ה לא יתכן לומר שישנה מציאות כלשהי שאין האחדות מגעת לשם ח"ו, וכמאמר רז"ל³⁶ „אין

לאותו מעשה" וחטא העגל „גזירת מלך היתה כו' כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה“.

וידוע²⁹ הביאור הפנימי בזה, שענין „ליתן פתחון פה לבעלי תשובה“ אין פירושו רק – עבור בעלי תשובה העתידיים לבוא, אלא (גם) – בכדי שבני ישראל שבזמן ההוא יגיעו לידי העילוי של תשובה. שהרי התשובה היא עבודה כזו שאין ביד האדם לבחור בה לכתחילה – אדרבה: האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה³⁰ – ורק לאחר שמאן דהו נכשל רחמנא ליצלן, ניתנת לו שעת הכושר שבה יכול ומחוייב לעשות תשובה.

אבל ביחד עם זה, בעבודת התשובה יש עילוי גדול ביחס לעבודת הצדיקים, כמאמר חז"ל³¹ „מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו“.

ולכן, כדי שבני ישראל שהיו במתן תורה יגיעו (גם) לידי העילוי של תשובה – אשר מצד עצמם לא היו שייכים לעבודה זו (שהרי „שליטים ביצרים היו“³²) – הוכרחה להיות „גזירת מלך“, ניתנה ביד היצר הרע

(29) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 240 ובהערה

שם.

(30) משנה סוף יומא.

(31) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד – כדעת ר'

אבהו ברכות לד, ב. וראה לקו"ש שם הערה 29.

(32) לשון רש"י ע"ז שם. ולהעיר מד"ה וירד

תרמ"ג בסופו: ומה שבמ"ת פסקה זוהמתן אולי

י"ל שהוא כמ"ש בסש"ב בנינונים שהרע שבהם

ישן כו' – והרי ענין השליטה ביצה"ר הוא

בבינוני (כשהרע ישן) – כמ"ש בתניא שם לפניו

(פ"ג – יח, ב).

(33) ראה בכ"ז דרמ"צ קצא, א. ועוד.

(34) ראה גם לקו"ת שה"ש ו, ד.

(35) יומא פו, ב.

(36) חולין ז, ב.

אותו; ולכן, מצד „דבר ה' המחי את הרע, כביכול, נרגש שמציאותו של הרע היא זה שהוא מתעלה (ע"י תשובה) לקדושה.

יב. וזהו החילוק בין עבודת הצדיקים לעבודת התשובה³⁹:

עבודת הצדיקים היא בדרך המשכה⁴⁰ מלמעלה למטה – להמשיך אלקות בתוך העולם⁴¹; וכך גם בנוגע לרע – עבודתם היא לגלות את אחדותו ית' שברע כפי שהיא מצד העולם (כפירושו – שמעלים מסתיר ומנגד לאלקות), וזאת ע"י דחיית הרע כנ"ל;

ואילו עבודתם של בעלי תשובה היא בדרך העלאה⁴² מלמטה למעלה – יציאה מן העולם, ומצד זה נרגש אצלם הענין כפי שהוא מצד „למעלה“; וכמו כן בנוגע לרע – שישנה בהם הכרה והרגשה בפנימיותו וכוונתו של הרע, ה„דבר ה'“ שבו המיוחד עם הקב"ה, ועל כן הם מעלים (ע"י תשובה) את (הניצוץ שב) רע לקדושה.

יג. ובזה יובנו דברי חז"ל⁴², שהסיבה לחטא העגל נבעה מכך שבני ישראל ראו במתן תורה את פני השור

עוד מלבדו .. ואפילו כשפים .. שמכחישין פמליא של מעלה“; אלא שבזה – באחדות – יש שני ענינים:

(א) הרע אינו סתירה לאחדותו יתברך – לפי שאין הוא מציאות כלל; כי אם ענין של „העדר“. ונקודה זו באה בגילוי ע"י העבודה של דחיית הרע;

(ב) ניצוץ הקדושה המחי את הרע נעשה מיוחד עם אלקות בגילוי – אע"פ שקודם לכן „נתרחק ונחשך כ"כ עד שהוא כמו רע“³⁷ – כי התכלית ופנימיות הכוונה בבריאת הרע [אשר זהו ענין ניצוץ הקדושה שבו] היא שיתהפך לטוב ויתעלה לקדושה. ונקודה זו באה על ידי עבודת התשובה, שבאמצעותה „זדונות נעשות לו זכיות“ והניצוץ מתעלה לקדושה.

יא. בכללות, זהו החילוק בין אחדות ה' כפי שהיא מצד אלקות ובין האחדות כפי שהיא מתגלה בעולם³⁸:

מצד אחדות ה' כפי שנרגשת בעולם – היינו שהעולם מצד ענינו הוא מיוחד באלקות – הנה כיון שתוכן הרע כפי שהוא מצד העולם הוא היותו מנגד לאלקות – מתגלה אחדות ה' ע"י דחיית הרע, כי בכך מתגלה שהרע הוא ענין של „העדר“;

אבל מצד אלקות, הרי אמיתת מציאותו של דבר היא רק פנימיותו והכוונה שבו – הניצוץ ודבר ה' המחי

39) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 119 ואילך בביאור הפלוגתא דרע"ק ור"י (מכילתא יתרו כ, א) אם אמרו „על הן ועל לאו לאו“ או „על הן ועל לאו הן“.

ועיי"ש בארוכה (ע' 126 הערה 35) ביאור הסיפור דרע"ק ותלמידיו בברכות (סא, ב).

40) ראה ד"ה תקעו תרס"א. ובכ"מ.

41) שלכן דוקא ע"י עבודת הצדיקים נעשה דירה בתחתונים (לקו"ת שה"ש ד"ה מי יתנד. אוה"ת שם. המשך תרס"ו ע' תקלג. ועוד).

42) נתחומא פרשתנו כא. שמו"ר פמ"ב, ה.

37) המשך תער"ב פרק שעד. סה"מ עת"ר ע' קג. ובד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה: ע"ד חתיכה נעשה נבילה.

38) בהבא לקמן – להעיר מההפך (תורת שלום ע' 49 ואילך. ע' 184 ואילך. ועוד) בין ב' אופני היחוד, הוי' אחד מלמטה למעלה והוי' אחד מלמעלה למטה.

זכות עליהם⁴³, הרי הם מג' קליפות הטמאות⁴⁴ ורעות לגמרי, ואין בהם טוב כלל⁴⁵, ואם כן, תשובתם היא ענין של „זדונות נעשות לו כזכיות“, אתהפכא חשוכא לנהורא.

וזהו הפירוש הפנימי בלשון „(לך) עלה מזה (אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים)!: העלי' היא „מזה“ – עלי' שבאה כתוצאה מחטא העגל – דבר זה ניכר בכך שהערב רב נתתקן ונתעלה לקדושה, ומ„עמד“ נעשה – „העם“.

415 טו. ההפטרות הן „מענינה של פרשה“⁴⁵. ועל כן, את הנקודה האמורה מוצאים אנו גם בהפטרות⁴⁶ פרשת תשא, בסיפור אודות אליהו בהר הכרמל:

אמרו חז"ל⁴⁷, אודות הפר „שעלה

שבמרכבה. ולכאורה – תמי' הכי גדולה דבר: אמת אמנם שחטא העגל „גזירת מלך היתה“ (כנ"ל בארוכה), אבל מדוע וכיצד יתכן שיבוא הדבר מתוך ראיית (פני שור ש) במרכבה, וראי' של שעת מתן תורה?

וע"פ הנ"ל – שענינו של חטא העגל הי' כדי להביא את בני ישראל לידי מעלת התשובה – הדבר מובן, כי עבודת התשובה של בני ישראל היא המשך לגילוי של מתן תורה:

בעת מתן תורה נתגלתה אחדותו יתברך כפי שהיא מצד „למעלה“⁴³, וכדי שאחדות זו תבוא בגילוי גם בשייכות לעולם שלמטה, עד למקום מעשה כשפים, ג' קליפות הטמאות, הרי זה ע"י (ה„גזירת מלך“ ו) תשובת בני ישראל על חטא העגל.

יד. בירור הניצוצות שברע הכי תחתון, ע"י התשובה על חטא העגל, בא לידי ביטוי בכך (שגם) אלו מבין הערב-רב שעבדו את העגל ונשארו בחיים – חזרו בתשובה;

שכן, הערב-רב, אשר „הם שחתו והשחיתו“, מסיתים ומדיחים, וכלפיהם אומרת תורת אמת שאסור ללמד

(43) הכוונה באחדות ה' מצד „למעלה“ כאן היא [לא לענין ההעלאה כו' (דלעיל בפנים), כי אם] שכללות הגילוי דמ"ת [שכולל ב' אופני אחדות דלעיל ס"א – הן גילוי אחדותו ית' מצד „למעלה“ – היינו הפנימיות והכוונה דהעולם, והן גילוי אחדותו ית' מצד „למטה“ – היינו ענינו דהעולם גופא] הי' לא מצד התחתון כ"א מצד אלקות, בדרך למעלה למטה – ראה לקו"ת ראה כת, ב. ד"ה וירד שם. המשך תרס"ו ע' שנג. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל.

(43*) סנהדרין כט, א. פרש"י בראשית ג, יד.
(44) ובפרט קודם שגייירם משה שהיו מגקה"ט.

ואין זה סותר להמבואר בכ"מ [רמ"ז לזהר פרשתנו קצא, א. מאו"א (וש"נ) וקה"י ע' ערב רב. ולהעיר מאגה"ק סכ"ו (קמד, ב) שהערב רב יונקים מק"ם] – כי זהו בדוגמת הפי' (חיד"א במדבר קדמות מע' ג' אות ג') במחז"ל „גר שנתגייר“ – שהמתגייר הוא גר מעיקרא [ובכ"ז קודם שנתגייר הוא מגקה"ט]. ולהעיר מנבווראדן שהחריב כו' ולבסוף נתגייר (גיטין נו, ב. סנהדרין צו, ב.) ועוד.

ואולי החילוק – שזה בחיצונית וזה בהעלם בפנימית.

(44*) תניא ספ"ו.

(45) טושו"ע או"ח רסרפ"ד. שו"ע אדה"ז שם (וסרפ"ג).

(46) מ"א יה, כ ואילך (ולמנהג האשכנזים – שם, א ואילך).

(47) במדב"ר פכ"ג, ט. יל"ש מ"א רמז ריד. הובא ברד"ק (ופרש"י) מלכים שם, כו.

של הקב"ה (ה' הוא האלקים⁵⁰) כפי שהיא מצד, למעלה⁵¹; וכיון שמצד אחדות זו נמצא "דבר ה'" בגילוי, היינו שהפנימיות והכוונה (שכלל דבר) בעולם מתגלית בעולם –

על כן, כשם ששמו של הקב"ה מתקדש על יד זה שעמי כך מתקדש

על ידך" – באותה אחדות⁵² [כי ע"י התשובה נגלתה פנימיותו של הפר

לשם הבעל", שבתחילה לא רצה לעלות, "ואמר לאליהו כו' (ו) הוא (פרו של אליהו) עולה לחלקו של הקב"ה ושמו של הקב"ה מתקדש עליו ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי", והשיבו אליהו, כשם ששמו של הקב"ה מתקדש על יד זה שעמי כך מתקדש על ידך".

ומשמעות הדברים בפשטות היא: כשם שפרו של אליהו קידש את שמו של הקב"ה ע"י הנס שאירע בהקרבתו, שהראה בגלוי את אמיתתה של נבואת אליהו – הוא הדבר גם לגבי הפר "שעלה לשם הבעל", שקידש את שמו של הקב"ה ע"י ש"אין קול ואין עונה"⁴⁸ בעת הקרבתו – כי דבר זה הראה את שקריותם של נביאי הבעל (וע"י – את אמת ה').

אלא שעדיין אינו מובן: מלשון המדרש, כשם ששמו של הקב"ה מתקדש על יד זה שעמי כך מתקדש על ידך" משמע, שקידוש שמו של הקב"ה בשני הפרים ה' באופן שוה. ולכאורה: קידוש השם שעל ידי פרו של אליהו ה' ע"י הפר, ובו עצמו, שאמת ה' נתגלתה בהקרבתו; משא"כ כפר "שעלה לשם הבעל" הרי קידוש "שמו של הקב"ה" בא ממנו בדרך שלילה, שבאי הקרבתו נוכחו הרואים, כלפי הבעל, שאין בו אמת?

והביאור בזה: ע"י עבודת אליהו (ופעולתו על בני ישראל שיחזרו בתשובה⁴⁹) נתגלתה למטה אחדותו

(וראה גם לקו"ש ח"א ע' 186), שב"פ ה' הוא האלקים" הו"ע התשובה.

(50) מלכים שם.

(51) להעיר דאליהו ענינו שם ב"ן (ראה המשך תרס"ו ס"ע קנו ואילך. ד"ה וה"ס תש"ח. וע"ה), העלאה מלמטה למעלה, בדוגמת עבודת התשובה (ראה הנסמן לעיל הערה 40).

(52) וע"ד משנ"ת (לקו"ש שנסמן לעיל סיום הערה 39) בשיטת רע"ק שבני" ענו (בעת מ"ת) "על הן הן וגם) על לאו ה'", עיי"ש.

וי"ל, דזה שהפר אמר, הוא עולה לחלקו של הקב"ה כו' ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי", אין הכוונה (כפשטות הלשון) שלא רצה בזה משום שע"י הוא נקרב לע"ז

– שא"כ, מהו אריכות הלשון, אני וחברי יצאנו מבטן אחד כו' והוא עולה כו' ואני עליתי כו', והול"ל רק שלא רצה לילך כו' לעלות "לחלק הבעל להכעיס את בוראי", ולמאי נפק"מ שחברו "עולה לחלקו של הקב"ה"? –

כ"א: אף שגם ע"י שעולה לבעל מתקדש שמו של הקב"ה (כי בזה מגלה שנביאי הבעל אינם אמת) – מ"מ, למה יוגרע חלקו מ"חברו" (ש"יצאנו מבטן א' כו'), ששם שמים יתקדש על ידו (לא בו גופא, כ"א) באופן שלי"י "על לאו לאו", שמציאות ד"להכעיס את בוראי" אינה אמיתית (כ"א – העדר), ולא באופן חיובי – שיוקרב לה;

וע"ז ענה לו אליהו, כשם ששמו של הקב"ה מתקדש כו' כך מתקדש כו' – שמצד עצמותו ית' ה"ה אותה האחדות, באופן חיובי – "על לאו הן", ככפנים.

(48) מלכים שם (ושם, כט).

(49) כאמרם ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים" (מלכים שם, לט). וראה אוה"ת עה"פ

דוקא על ידי „להוציא יקר מזולג”⁵⁵, באמצעות ההתעסקות בהשבתם בתשובה של אלו הצריכים תשובה, שע”ז – זדונות נעשות להם כזכויות.

ואדרבה: סדר מעשיו של אליהו הי’ כך שתחילה מסר לנביאי הבעל את הפר „שעלה לשם הבעל”, על מנת שינסו להקריבו, ורק לאחר מכן הקריב את פרו, הוי אומר – עבודת קידוש „שמו של הקב”ה” ע”י הפר „שעלה לשם הבעל” קודמת ל„שמו של הקב”ה מתקדש על יד זה שנמ”.

וכן הוא גם בעבודת כל אחד ואחד: אפילו כאשר עבודת קירובו של איש ישראל שנתרחק כרוכה לעתים בויתור על חלק מזמן לימודו בתורה ועבודתו („זה שעמ”י) – יש לדעת, שצריך להתקיים ענין „שם שמים מתקדש” שע”י העלאת הפר „שעלה לשם הבעל” – לקרב יהודי הרחוק מיהדות, „כשם ששמו של הקב”ה מתקדש על יד זה שעמ”י, תורתו ועבודתו שלו.

ועבודה כפולה זו, שבדוגמת סיפור התורה אודות אליהו הנביא מבשר הגאולה, תביא את הגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

(משיחות ש”פ תשא תשל”א,

חגה”ש תשכ”ד, ש”פ שמונת תשל”ו)

שעלה לשם הבעל⁵³ – שה(ניצוץ (שב)פר מתעלה לקדושה].

טז. ומכאן גם ההוראה בנוגע לפועל: ישנם כאלו שכל עסקם וחיותם הם רק בדברים שהם מלכתחילה קדושה. בענינים אלו דוקא, טוען אדם, מתקדש „שמו של הקב”ה”;

ואילו ההתעסקות ליישר דרכו של עובר עבירה, ר”ל – אשר כביאור אדה”ז⁵⁴, כל עבירה היא ההיפך ממש מרצון העליון והינה בדוגמת איסור השתחווה לע”ז – אין לו יד בה. לטענתו, אין רצונו להיות במגע ועסק עם „פר של ע”ז”.

ועל כך נאמר לו אשר „כשם ששמו של הקב”ה מתקדש על יד זה שנמ”י, כך מתקדש על ידך”: אחדות זו מתגלית

(53) עפמ”ש בשו”ת הרדב”ז (סי’ אלף טו) דהמו”מ בין אליהו והפר היינו עם „שרו וכחו של פר” – יומתק ג”כ מה שגם לאחרי מענה אליהו „כשם כו” לא רצה הפר לילך כו” ו„אל כו’ עד שתמסרני בידם” –

כי זה „ששמו של הקב”ה מתקדש כו’ על ידך” הוא דוקא מצד ה„כוונה” ו„דבר ה” של הפר, אבל לא בכחו של הפר כמו”ש למטה ונקרב לבעל; ולכן נרגש זה (ד„כשם כו”) רק ב„שרו וכחו של פר” למעלה, וכדי שהפר למטה ילך כו’ הוא דוקא ע”י שאליהו מסרו בידים.

(54) תניא פכ”ד.

(55) ע”פ ירמ’ טו, יט. וראה ב”מ פה, א.

